

Demografia i Societats Contemporànies

Codi: 104240

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2503710 Geografia, Medi Ambient i Planificació Territorial	OB	2	1

Professor/a de contacte

Nom: Juan Antonio Modenes Cabrerizo

Correu electrònic: juanantonio.modenes@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

Es garanteix l'ús del castellà i l'anglès en la comunicació bilateral amb els alumnes que ho requereixin

Equip docent

Caty Roca Fernández

Antonio Lopez Gay

Prerequisits

Cap d'especial

No hi haurà cap distinció entre els alumnes procedents dels dos graus que comparteixen aquesta assignatura:

Geografia, Medi Ambient i Planificació Territorial (obligatòria)

Antropologia Social i Cultural (optativa)

Objectius

Objectiu general: L'objectiu bàsic de l'assignatura és introduir l'alumnat en els trets bàsics de l'estudi de les poblacions humanes, tant pel que fa al MÈTODE DEMOGRÀFIC com pel que fa al CONEIXEMENT dels fenòmens demogràfics més generals; així com la seva interrelació amb elements contextuais històrics, territorials i ambientals.

a) Familiarització de l'alumnat amb els principals indicadors demogràfics

- Càlcul d'indicadors: mètodes i fonts de dades.

- Informació demogràfica disponible: bancs de dades a Internet.

b) Adquisició de coneixements sobre el comportament de les poblacions reals.

- Comprendre el procés històric de conformació de les poblacions i els sistemes demogràfics

- Interaccions del sistema demogràfic amb altres esferes de l'activitat humana, medi ambient i planificació.

c) Reforç dels elements lògics i analítics en relació amb els estudis de població.

- Enfocaments demogràfics per a la interpretació d'informació social.

Competències

- Analitzar amb esperit crític la relació de la societat amb el territori aplicant el marc conceptual i teòric de la geografia.
- Analitzar i interpretar de manera sistèmica elements ambientals, demogràfics, urbans i paisatgístics.
- Combinar diferents tècniques i mètodes de representació i anàlisi espacial en l'elaboració de materials per a la transmissió dels resultats.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Resultats d'aprenentatge

1. Captar la desigualtat social i territorial que impera en la societat.
2. Combinar diferents tècniques i mètodes de representació i anàlisi espacial en l'elaboració de materials per a la transmissió dels resultats.
3. Examinar com els diferents processos socials, econòmics, polítics i ambientals creen i transformen els espais i les relacions socials.
4. Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
5. Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Continguts

1. Presentació.
2. Objecte d'estudi de la demografia.
3. Mètodes: Fonts de dades estadístiques
4. Mètodes: Dimensions temporals i Diagrama de Lexis
5. Mètodes: Indicadors i taxes
6. Mètodes: Comparabilitat en Demografia. Estandardització de taxes.
7. Mesura i anàlisi de fenòmens demogràfics: fecunditat.
8. Mesura i anàlisi de fenòmens demogràfics: mortalitat.
9. Teories de canvi demogràfic: La Teoria de la Transició Demogràfica
10. Teories de canvi demogràfic: La Teoria del Dividend Demogràfic
11. Teories de canvi demogràfic: La Teoria del Metabolisme Demogràfic.
12. Demografia aplicada: Les projeccions de població a diferents escales.
13. Demografia aplicada: Previsions de demanda residencial.
14. Demografia aplicada: Conseqüències demogràfiques de la planificació urbana.

Metodologia

El curs durarà aproximadament 15 setmanes, a raó de 3 hores setmanals, el que completa 50 hores de treball conjunt a l'aula.

El treball setmanal constarà de dos tipus de sessions:

- Una primera sessió d' 1,5 hores serà de tipus TE, és a dir, la iniciativa la portarà el professor mitjançant la presentació i explicació dels diferents temes, incloent l'ús de les TIC (accés a internet, presentacions power-point). Es animarà la participació de l'alumnat mitjançant lectures prèvies, preguntes i petits debats.

- Una segona sessió setmanal serà de tipus PAUL (1,5 hores), de treball pràctic en aula, en què el professor coordinarà el treball individual o de petits grups de l'alumnat, principalment en aula d'informàtica. En aquestes sessions pràctiques es presentaran i s'utilitzaran fonts estadístiques públiques en línia, es resoldran problemes de càlcul d'indicadors urbans, demogràfics i residencials, així com es comentaran textos rellevants o un altre material d'interès.

Algunes setmanes les dues sessions seran de tipus TE, teoria.

Les activitats pràctiques generaran productes realitzats per part dels estudiants que formaran part de les evidències d'avaluació, conjuntament amb 2 exàmens parcials.

S'utilitzarà el campus virtual. En aquest espai l'alumnat disposarà dels materials preparats per a les classes teòriques i pràctiques. Així mateix serà el lloc per lliurar els resultats de les pràctiques.

El professorat destinarà aproximadament uns 15 minuts d'una classe a permetre que els i les estudiants puguin respondre les enquestes d'avaluació de l'actuació docent i d'avaluació de l'assignatura.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques dirigides	31,34	1,25	4
Pràctiques en aula informàtica	15,66	0,63	2
Tipus: Supervisades			
Tutories individuals o petits grups	10	0,4	4
Tipus: Autònomes			
Estudi i preparació proves escrites	20	0,8	4
Lectures complementàries recomanades	10	0,4	
Lectures obligatòries	30	1,2	4
Treball autònom pràctiques periòdiques	20	0,8	2

Avaluació

- L'avaluació dels continguts es portarà a terme a través de dos exàmens parcials. Constaran de 4-5 preguntes curtes, en què es mesurarà la capacitat d'utilitzar els conceptes i indicadors en el context adient, i d'interpretar-los correctament des del punt de vista de les dinàmiques demogràfiques.

- L'avaluació de les pràctiques es farà a partir dels dossiers d'informes individuals. La participació en la discussió de resultats al final de cada classe pràctica serà un element important.

- Hi haurà avaluació del qüestionari sobre la bibliografia obligatòria.

Qualificació: La qualificació dels dos exàmens parcials representa el 50% del valor total (25%+25%), l'avaluació de les lectures de preparació de les classes teòriques el 10% i l'avaluació de les pràctiques representa el 40% restant. Per aprovar l'assignatura caldrà haver obtingut una mitjana de 5 en els exàmens, amb una nota de 4 o més en tots dos.

La nota final és la mitjana ponderada de totes les notes i els exercicis i exàmens no realitzats comptaran com a 0 (zero). Els exercicis pràctics lliurats fora del termini establert no seran rebuts i es consideraran no realitzats (nota 0, zero). L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació, incloent-hi els dos exàmens parcials.

Hi ha dret a recuperació, que es realitzarà la data prefixada per la coordinació docent del grau. No es podrà recuperar conjuntament la part de continguts (exàmens), la lectura obligatòria i la part pràctica (dossier de pràctiques); cal haver aprovat exàmens o dossier de pràctiques, com a mínim. Només podran ser recuperats aquells exàmens i exercicis realitzats i/o lliurats en els terminis indicats.

Els informes dels treballs pràctics lliurats seran a títol individual de cada estudiant, encara que pot realitzar-se un treball cooperatiu per a la seva resolució a l'aula i fora d'ella.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0. Entre aquestes irregularitats està la còpia o plagi de treballs o parts de treballs. Recordem que es considera "còpia" un treball que reproduceix tot o gran part del treball d'un/a altre/a company/a. "Plagi" és el fet de presentar tot o part d'un text d'un autor com a propi, sense citar les fonts, siguin en paper o en format digital. Veure documentació de la UAB sobre "plagi" a: http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_01.html.

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

Els estudiants repetidors no tenen un tractament diferenciat de la seva avaluació.

Alertes sanitàries: En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Avaluació lectures obligatòries	10%	0,5	0,02	1, 4
Avaluació teoria (primer examen parcial)	25%	1,25	0,05	1, 3, 4
Avaluació teoria (segon examen parcial)	25%	1,25	0,05	1, 3, 4
Lliurament documents finals pràctiques aula	40%	10	0,4	2, 5

Bibliografia

Lectures de preparació de classes teòriques:

- Objecte de la Demografia

Cabré, Anna (1995). Si sólo subiera la natalidad... El Periódico, 24 de diciembre de 1994 (Campus Virtual)

- Mètodes: Fonts de dades estadístiques

Goerlich, Francisco José (2007). ¿Cuántos somos? Una excursión por las estadísticas demográficas del Instituto Nacional de Estadística (INE). Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles, (45).
<https://bage.age-geografia.es/ojs/index.php/bage/article/view/642>

- Mètodes: Dimensions temporals i Diagrama de Lexis

Rau, Roland, Bohk-Ewald, Christina, Muszyńska, Magdalena M., Vaupel, James W. (2018). The Lexis Diagram. In: Visualizing Mortality Dynamics in the Lexis Diagram. The Springer Series on Demographic Methods and Population Analysis, vol 44. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-64820-0_2

- Mètodes: Indicadors, proporcions i taxes

Columbia University. Demography Learning Module. Rates & indices | Measures of the total population.
<http://www.columbia.edu/itc/hs/pubhealth/modules/demography/rateIndices.html>

- Mètodes: Estandardització de taxes

Módenes, Juan A. y Menacho, Teresa. (2019). Diversidad regional en España del uso del coche para ir a trabajar: ¿diferencias de comportamiento o de composición?. Revista de Estudios Andaluces, 37, 71-93.
<https://idus.us.es/handle/11441/85806>

- Anàlisi de fenòmens demogràfics: Fecunditat

Treviño, Rocío; Esteve, Albert. Els grans perquès de la (in) fecunditat a Espanya. Bellaterra: Centre d'Estudis Demogràfics, 2019. 4 pag. (Perspectives demogràfiques ; 015). Online: <https://ddd.uab.cat/record/204270>

- Anàlisi de fenòmens demogràfics: Mortalitat

Cruz Castanheira, Helena; Monteiro, José H. (2021). Mortalidad por COVID-19 y las desigualdades por nivel socioeconómico y por territorio. CEPAL, Santiago de Chile. Online:
<https://www.cepal.org/es/enfoques/mortalidad-covid-19-desigualdades-nivel-socioeconomico-territorio>

- Teories de canvi demogràfic: La Teoria de la Transició Demogràfica

Jiménez, Javier (@dronte) (2022) Caminamos hacia el fin de la inmigración: lo que el desplome demográfico de África dice sobre nuestro futuro. Blog Xataka. Online:
<https://www.xataka.com/medicina-y-salud/caminamos-fin-inmigracion-que-desplome-demografico-africa-dice-nue>

- Teories de canvi demogràfic: La Teoria del Dividend Demogràfic. Evolució a l'envelliment poblacional

Lee, R., & Mason, A. (2006). ¿Cuál es el dividendo demográfico?. Finanzas & Desarrollo, 43(3), 16-17. Online:
https://ntaccounts.org/doc/repository/LM2006_Spanish.pdf

- Teories de canvi demogràfic: La Teoria del Metabolisme demogràfic (el reemplaçament de generacions)

Domingo, Andreu; Bayona i Carrasco, Jordi (2021). La huella de las migraciones en el metabolismo demográfico del Área Metropolitana de Barcelona. Estudios Geográficos, 82 (291), e083. Online:
<https://doi.org/10.3989/estgeogr.202194.094>

- Demografia aplicada: Les projeccions de població a diferents escales

Módenes, J. A. (1998). Jornades Tècniques sobre Projeccions Demogràfiques de Catalunya: Barcelona, 26 i 27 de maig de 1997. Online: <https://ddd.uab.cat/pub/dag/02121573n32/02121573n32p219.pdf>

IDESCAT (1998). Projeccions de població de Catalunya 2010-2030. Estadística Demogràfica: Estudis i Projeccions. Online: <https://www.idescat.cat/serveis/biblioteca/docs/bib/publicacions/gi0952.pdf>

- Demografia aplicada: previsions demanda residencial

Módenes, J. A. (2020). Demanda de vivienda familiar y demografía: cambios a la vista. ASPRIMA Revista. Página 15. Online: https://www.asprima.es/wp-content/asociados/ASPRIMA_Revista_2020_.pdf

- Demografia aplicada: conseqüències demogràfiques de la planificació urbana

Módenes, J.A. (2012). Desequilibrios en las estructuras demográficas locales a raíz del último boom residencial: Problemas para la futura gestión sociodemográfica. En VVAA. La población en clave territorial: Procesos, estructuras y perspectivas de análisis. Asociación de Geógrafos Españoles y Universidad de Cantabria, 117-126. Online: <https://tinyurl.com/f7ftmxpn>

Lectura recomanada:

GARCÍA, IsidroDubert; PÉREZ-CARAMÉS, Antía (2021). Invasión migratoria y envejecimiento demográfico.: Dos mitos contemporáneos. Catarata, 2021.

LUTZ, Wolfgang (2021) Advanced Introduction to Demography. Cheltenham: Edward Elgar

Manuales i llibres sobre metodologia demogràfica

ARROYO, Andrés, Elena MANZANERA, Y Antonio PASCUAL -EdS- (2007), Estadísticas demográficas y sociales. Difusión estadística. Jaén: Universidad de Jaén.

PRESSAT, Roland (1983). El análisis demográfico. Madrid: FCE.

RILEY, Nancy; Brunson, Jan (Eds.). (2018). International Handbook on Gender and Demographic Processes (Vol. 8). Springer.

TAPINOS, George (1988). Elementos de demografía. Madrid: Espasa Calpe

Dinàmiques demogràfiques a distintes escales.

CABRÉ, Anna (1999), El sistema català de reproducció, Barcelona, Proa.

LIVI-BACCI, Massimo (2009) Historia mínima de la población mundial. Barcelona: Crítica.

THUMERELLE, Pierre-Jean (1997) Las poblaciones del mundo, Madrid: Cátedra

REQUES, Pedro (2001). Población, recursos y medioambiente: ¿ el final de los mitos. *Santander: Ed. Universidad de Cantabria.*

Enllaços i bibliografia adicional se subministraran a les classes.

Programari

A les pràctiques d'aula informàtica s'utilitzarà el següent programa informàtic per al tractament de dades:

- Excel

Els informes de les pràctiques caldrà presentar-los en format .pdf